

JOZEF TATAR

**Náčelník
Mescalero
Enčar Ko**

I. II. a III. diel

Autor románu: Mgr. Jozef Tatar

Odborní literárni kritici: prof. PhDr. Peter Liba, Dr. Sc.

doc. PhDr. ThDr. Tomáš Pružinec, PhD.

PhDr. ThDr. Ivan Kiko, PhD.

Odborná teologická spolupráca: ThDr. Peter Michalov, PhD.

Jazyková korektúra: PaedDr. Edita Szabová, PhD.

Obálku navrhol: Michal Vacula

Venované pamiatke veľkého nemeckého spisovateľa Karla Friedrycha Maya, (narodil sa - 25. februára 1842, zomrel - 30. marca 1912), autora dobrodružných románov, „otca“ legendárnych hrdinov Divokého Západu: Winnetoua, náčelníka Apačov - Mescalero, a jeho pokrvného bieleho brata Old Shatterhanda.

NÁČELNÍK MESCALEROV ENČAR KO

I. DIEL

V Yosemiteckom národnom parku.

1. Starí priatelia.

Milý čitateľ, ak si už prečítal moju knihu Apač Enčar Ko - I. - II. - III. - IV. diel a páčila sa ti, predkladám ti na čítanie druhý román. Verím, že sa ti bude tiež páčiť a aj tentokrát prežiješ s jeho hlavnými hrdinami príjemné a napínavé okamihy. Keď som sa pred siedmymi rokmi dostal po prvýkrát do Ameriky, v indiánskej rezervácii San Carlos som stretol muža, ktorý si získal môj obdiv a úctu. V Enčarovi Koovi, ktorý sa krátko pred našou druhou návštevou stal náčelníkom kmeňa Mescaleros, som spoznal verného priateľa, ktorého považujem za svojho pokrvného brata. Prežili sme spolu nejedno napínavé dobrodružstvo, v ktorom nám šlo nielen o zdravie, ale i o život, no vďaka bohu, z každého „maléru“ sme vyviazli so zdravou kožou. Od našej druhej cesty do severnej Ameriky uplynuli iba necelé dva roky a ja som opäť dostal ponuku na služobnú cestu do národných parkov, tentoraz do: Yosemite, Sonora a Sequoia. Ponuka na cestu do amerických prírodných rezervácií mi prišla začiatkom marca roka 2011. Samozrejme, nemohol som výzvu odmietnuť a s návrhom som bez váhania súhlasil. O dva týždne som dostal z Ostravy smutnú správu, ktorá ma bolestne zasiahla: náš bývalý kolega a priateľ, lekár Pavel Strnad - zomrel. V septembri by mal 64 rokov. Na pohrebe sme sa stretli všetci traja: ja, Jan Přibíl a Richard Vokáček. V kruhu najbližších príbuzných nebohého sme si zaspomínali na nášho starého, obetavého kolegu a verného kamaráta. Ja, Jan Přibíl a Peter Tichý sme s ním pracovali priamo v teréne, Richard Vokáček ho bol navštíviť asi pol roka pred jeho smrťou. Choré srdiečko zradilo nášho obetavého priateľa zo severnej Moravy. V apríli, keď som dosiahol vek štyridsaťsedem rokov, som písal list do rezervácie San Carlos, adresovaný môjmu „pokrvnému bratovi“. Vyberám z neho iba niektoré najdôležitejšie úseky.

Drahý môj pokrvný brat Enčar Ko.

Prijmi môj úprimný a srdečný pozdrav. Srdečne pozdravujem Tvoju manželku Carmen Anabellu a Vaše štyri deti, synov - Jonathana, Josého a Miguela, a Vašu dcérku Carmen. Píšem Ti v čase svojho hlbokého smútku. Pred pár týždňami nás navždy opustil náš bývalý lekár, spolupracovník a dobrý kamarát v jednej osobe, Pavel Strnad, ktorého si aj Ty veľmi dobre poznal. V roku 2004, pred siedmymi rokmi, bol spolu s nami v Arizone, v rezervácii San Carlos. Navštívili sme s ním aj Yellowstonský národný park. Bude nám veľmi chýbať, bol to úprimný a statočný človek, dobrý lekár, verný a obetavý druh. Na pohrebe v Ostrave, kde som bol spolu s mojou manželkou, som sa stretol s našimi priateľmi - Janom Přibíлом, Richardom Vokáčkom a Petrom Tichým. Všetci traja tam boli prítomní spolu s manželkami. Pani Libuša Strnadová, ktorej sme prejavili úprimnú a hlbokú sústrasť, povedala, že Pavel bol pozorný a zodpovedný manžel, starostlivý a skvelý otec, a vynikajúci starý otec. Česť jeho pamiatke!

Bol to obetavý a výnimočný človek. Nikdy na neho nezabudneme... Mám aj veselšie správy, ktorými Ťa môžem potešiť. Možno si sa už stihol dozvedieť, že Peter a Isabella Tichí čakajú prírastok do rodiny. Budú mať tretie dieťa. Isabella, ktorú u vás, v San Carlos, volali Biela Labuť, sa už tretíkrát stane matkou. Je v piatom mesiaci tehotenstva. Začiatkom septembra by sa im malo narodiť dieťa, zatiaľ ešte nevedia, či to bude syn alebo dcéra, ale to nie je až také podstatné. Dôležité je, aby sa narodilo živé a zdravé, a aby obaja, matka i dieťa, boli úplne v poriadku. Verím, že napokon všetko dobre dopadne a oni sa budú môcť radowať zo svojho potomka. Prajem im to z celého srdca a modlím sa k Bohu za celú ich rodinu... Môj pokrvný brat, už o niekoľko mesiacov, presnejšie, koncom júna tohto roka, sa opäť vydáme na služobnú výpravu do Ameriky, cieľom našej cesty bude Arizona, Kalifornia... Máme za úlohu filmovať a fotografovať v národných parkoch - Yosemite, Sonora a Sequoia. Chcel by som Ťa nielen za seba, ale i za svojich kolegov poprosiť, keby si nám Ty a Tvoj syn Jonathan, mohli robiť sprievodcov. Ak budú mať záujem aj Tvoji synovia José a Miguel, môžu sa k tejto našej výprave pripojiť. Môj syn Joseph, ktorý 1. júna, na Medzinárodný deň detí, oslávi svoje šesťnásť narodeniny, by rád šiel so mnou, sľúbil som mu, že ho vezmem so sebou. Aj Richard Vokáček vezme so sebou svojho osemnásťročného syna Richarda. Obaja budeme musieť synom zaplatiť nielen letenky, ale aj pobyt a stravu. Peniaze, ktoré nám poskytne agentúra, sa nebudú môcť vzťahovať na nich, ale iba na nás, dospelých. Myslím, že to bude jedinečná a ideálna príležitosť, aby sa naši synovia, tak ako my, spoznali, zblížili a spriatelili s Tebou a Tvojou rodinou. Chcú osobne spoznať Vaše deti, nakoľko nie je medzi nimi výrazný vekový rozdiel, budú si spolu určite veľmi dobre rozumieť. Peter Tichý je pripravený ísť s nami, samozrejme, tentoraz pôjde bez manželky a bez ich detí. Pre Isabellu Tichú - Bielu Labuť, by to bolo nemožné a nevhodné, a je pochopiteľné, že sa nemôže zúčastniť cesty do Severnej Ameriky. Nechce zbytočne riskovať a ohrozovať život a zdravie dieťaťa, ktoré nosí pod srdcom. Mohlo by to mať vážne následky pre ňu, ako i pre samotné dieťa. Poznal som viacero podobných prípadov, ktoré sa skončili pre dieťa, žiaľ, tragicky. Zaiste túto skutočnosť pochopia aj Rýchly Kôň a Biely Bizón. O Isabellu a jej dve deti sa postarajú rodičia Petra Tichého, kým on bude s nami na výprave. Neskôr, keď im dieťa odrastie, budú môcť ísť všetci piati na návštevu k blízkym príbuzným do San Carlos. Bude to o to radostnejšie stretnutie. Budem už končiť. Ešte raz čo najsrdečnejšie pozdravujem Teba, Tvoju manželku, ako i Vaše deti: Jonathana, Josého, Miguela a malú Carmen. Pozdravujem aj ostatných našich priateľov a bratov zo San Carlos, medzi nimi i Rýchleho Koňa, Bieleho Bizóna a Šedého Vlka...

S pozdravom - Tvoj pokrvný brat Joseph, Man Serving Justice, s rodinou.

Poslal som list leteckou poštou, takže už o niekoľko dní ho bude mať Enčar Ko v rukách a bude ho čítať. Musím sa priznať, že som sa nesmierne tešil na okamih, kedy opäť uvidím rodinu svojho indiánskeho pokrvného brata. Aj môj syn Jozef, ktorý už poriadne vyrástol a dosiahol výšku a hmotnosť takmer dospelého muža, sa tešil na túto našu spoločnú výpravu. Musel som ho však ešte pred odchodom do Ameriky uvoľniť zo školy, nakoľko odchádzame na túto služobnú cestu necelé dva týždne pred ukončením jeho prvého ročníka strednej školy. Škola nám ochotne vyšla v ústrety, vyhovelá mojej žiadosti, za čo som im bol veľmi vďačný. V prvom rade som uznal za potrebné poriadne sa pripraviť na tak dlhú a náročnú cestu. So synom sme sa vybrali do mesta, aby sme si mohli nakúpiť pohodlné a kvalitné oblečenie a obuv, ako aj iné potrebné doplnky, bez ktorých by sme sa v Amerike nezaobišli. Chodili sme po obchodoch, väčších i menších supermarketoch, a vyberali veci, ktoré by sa nám hodili, či už na cestu, alebo i priamo v teréne, kde budeme pracovať. Nesmeli sme zabudnúť ani na darčeky pre Enčara Koa a jeho rodinu a taktiež pre ostatných Indiánov, ktorých sme poznali a ktorí nám prirástli k srdcu. Chcel by som sa touto cestou poďakovať svojej manželke za obrovskú dávku trpezlivosti a tolerancie, ktorú nám po celý čas preukazovala. V niektorých prípadoch nám aj sama poradila, čo si máme zobrať so sebou, prípadne nám to i sama kúpila. Niektoré potvrdenky o nákupe, ktoré sa týkali priamo mňa, som si odložil; vedel som, že mi ich agentúra preplatí. Trvalo nám dosť dlho, kým sme mohli skonštatovať, že máme všetko, čo budeme potrebovať, tam, ďaleko od domova, za Atlantickým oceánom. Môj šestnásťročný syn sa tešil na okamih, keď sa stretne s pravými severoamerickými Indiánmi, najmä so synmi náčelníka Mescalero, Enčara Koa. Z môjho rozprávania tušil, že to nie je len taký obyčajný Indián z rezervácie, ale ozajstný hrdina, ktorý sa nezľakne ani obávaného šedého medveďa grizlyho. Myslím, že som nemusel zveličovať, ani prikrášľovať, snažil som sa mu náčelníka Mescalero vykresliť takého, aký v skutočnosti je, akého ho ja sám poznám. V polovici júna som zatelefonoval svojmu českému spolupracovníkovi a priateľovi Richardovi Vokáčkovi. V rozhovore poznamenal, že sa jeho syn už nemôže dočkať chvíle, že čas počíta na hodiny, ktoré nás delia od okamihu, keď nastúpime do lietadla v Prahe - Ruzyni, aby sme spoločne odleteli za „Veľkú mláku“. V skutočnosti sme obaja nesmierne túžili po tom, aby sme mohli Enčarovi Koovi a jeho rodine predstaviť našich urastených, takmer už dospelých synov. Chcel by som na tomto mieste pripomenúť, že my obaja, Richard a ja, sme museli našim synom cestu do Ameriky, a to nielen letenky, ale i všetky ostatné výdavky, hrať z vlastných peňazí. Finančné zdroje, ktoré nám poskytla agentúra, sa nevzťahovali ani na môjho, ani na Richardovho syna. S týmto sme museli vopred počítať a podľa toho sa aj zariadiť. Nám to však nevadilo, chceli sme urobiť juniorom radosť a splniť im životný sen - uvidieť Ameriku...

Dni pomaly ubiehali a blížil sa dátum nášho odchodu. Rozhodol som sa, že ešte predtým, ako sa so synom vydáme na ďalekú cestu, spolu s manželkou a deťmi navštívime moju rodnú obec Dražovce, ktorá leží asi sedem kilometrov od Nitry, a nad ktorou sa na kopci vypína románsky kostolík z 12. storočia. Na miestnom cintoríne sme na hrobe mojej matky položili kyticu kvetov a zapálili kahance. V deň nášho odchodu do Ameriky budú mať sviatok všetky ženy, ktoré sú nositeľkami mena: Paulína. Aj moja starostlivá a obetavá mama sa tak volala... Posledné dni pred služobnou cestou som sa chcel o čosi viac ako inokedy venovať mojej manželke a našim deťom, najmä dcérkam, keďže ich neuvidím celý jeden mesiac. Našťastie, dcéry prejavili záujem o otcovskú starostlivosť, ktorú som sa im snažil preukázať, aby som im aspoň čiastočne vynahradil chýbajúci čas, tridsaťjeden dní, ktoré ma neuvidia. Jozef - junior, môj najmladší syn, ktorý za posledné roky neuveriteľne rýchlo vyrástol a zmužnel, sa už začal výrazne prejavovať ako dospelý muž, nechcel, aby sa o neho niekto strachoval. Mimochodom, deň čo deň, hodinu čo hodinu, som počúval od svojich najbližších, aby som na neho dával dobrý pozor, aby sa mu niečo zlé nestalo a aby sme sa zbytočne nevrhali do života nebezpečných situácií. Manželka a dcéry mi ustavične pripomínali a kládli na srdce, aby som z neho ani na sekundu nespustil zrak. Ako vzorný rodič a starostlivý otec som si bol plne vedomý svojej zodpovednosti za jeho zdravie i život, na túto skutočnosť som ani na chvíľu neprestával myslieť. V to utorkové popoludnie sme nastúpili do autobusu, ktorý nás zaviezol do Bratislavy, tam sme potom prestúpili do medzinárodného rýchlikového expresu, ktorý smeroval do Českej, vlastne, ešte len nedávno - Československej federatívnej republiky. Ani neviem prečo, ale rozhodli sme sa so synom, že sa povezieme železnicou. Mohli sme si vybrať aj rýchlejšie, a možno i oveľa bezpečnejšie a pohodlnejšie cestovanie, ako vlakom. Dali sme prednosť koľajniciam pred diaľnicou. Myslím, že železnice skrývajú v sebe akési zvláštne čaro, majú v sebe čosi romantické, čomu som nedokázal odolať. Vlak nás viezol z Bratislavy cez Břeclav, Brno, Havlíčkův Brod až do Prahy. V skorých ranných hodinách, okolo piatej, sme vystúpili na železničnej stanici Praha - hlavní nádraží. Zobrali sme si naše štyri kufre a vybrali sa ku staničnej reštaurácii. Dostal som chuť na dúšok poriadnej, silnej kávy, ktorá by ma nielen osviežila, ale zároveň i prebrala k životu a postavila na nohy. Syn Jozef si objednal energetický nápoj, z ktorého si pomaly upíjal, kým som ja sľkal do seba horúcu kávu. Kúpili sme si aj niekoľko obložených sendvičov, so šunkou, vajcom a šalátom, a takto posilnení sme vychádzali z budovy železničnej stanice. Privolali sme si taxík, ktorý nás zaviezol na letisko Ruzyň. O necelú trištvrtedinu sme vystúpili z taxíku. Zaplatil som taxikárovi a srdečne som sa mu poďakoval. Pomohol nám z kufra auta vybrať ťažkú batožinu. Zaželal nám príjemný a bezpečný let. Priateľsky sme si podali ruky a rozlúčili sme sa...

Streda, 22. júna 2011... S Jozefom juniorom, teda s mojím synom, sme vyrazili smerom k letiskovej hale. Blížili sme sa k miestu, kde musia cestujúci predložiť svoje doklady a prejsť bezpečnostnou kontrolou. Batožiny sme odovzdali, tie potom putovali cez kontrolný pás do lietadla, ktorým sme mali letieť. V hale nás už čakali naši priatelia. Chcel som nahodiť veselý úsmev, vtom som si však spomenul na nášho bývalého kolegu, lekára Pavla Strnada, s ktorým sme pred siedmymi rokmi čakali presne na tomto mieste. Ani moji kolegovia sa netvárali príliš radostne, lebo spomienka na nášho bývalého, dlhoročného spolupracovníka a priateľa, s ktorým sme sa tu, na letisku Ruzyň prvýkrát pred rokmi stretli, a ktorého sme len pred pár týždňami pochovali, nás udržiavala v akomsi nostalgickom smútku. V tichosti sme si podali ruky. Ani ja, ani Richard Vokáček sme nemuseli predstavovať našich synov. Jan Přibíl a Peter Tichý ich už poznali; naposledy sa s nimi stretli na pohrebe Pavla Strnada, v Ostrave... Až teraz som si pozorne všimol oblečenie svojich kolegov. Najstarší člen výpravy a zároveň náš vedúci, Jan Přibíl, ktorý už o tri roky oslávi svoje životné jubileum, šesťdesiat rokov, mal na hlave, na ktorej sa beľeli riedke vlasy, krémovo-hnedú čiapku so šiltom. Bol oblečený v krémovej bavlnenej košeli s krátkymi rukávami. Menčestrové nohavice mu siahali po členky. Na nohách mal obuté čokoládovo-hnedé poltopánky. Za posledné dva roky značne zostarel. Richard Vokáček, ktorého už čitatelia z môjho prvého románu veľmi dobre poznajú, sa za posledné roky výzorom vôbec nezmenil. Svojim zovňajškom pôsobil oveľa mladšie, nikto by veru neuhádol, že má štyridsaťšesť rokov. Na jeho nepokrytej hlave sa medzi hustými vlasmi pomaly objavovali prvé šediny. Na sebe mal bledomodrú košeľu s krátkymi rukávami, tesilové nohavice boli čokoládovej farby. Na nohách mal obuté ľahké čierne poltopánky. Jeho syn bol oblečený a obutý podobne ako otec. Nielen postavami, ale aj výzorom v tvári sa na seba podobali; niet sa čomu diviť, veď, ako sa ľudovo vraví: Jablko nepadá ďaleko od stromu... Peter Tichý mal na sebe oblečenú slávnostnú bielu bavlnenú košeľu s lesklými striebornými manžetovými gombíkmi, okolo pásu sa mu vinul úzky čierny kožený opasok, nohavice boli z ľahkého tesilu, tiež čiernej farby. Na nohách mal obuté lesklé čierne poltopánky. Svojim zovňajškom pôsobil, akoby sa práve chystal ísť na svadbu. Jeho vystupovanie bolo elegantné. Ja a môj syn sme boli oblečení a obutí rovnako. Hornú časť nášho tela pokrývala košeľ a bledosivej farby, vyrobená z ľahkej bavlnenej látky. Okolo pásu sa nám vinul čierny opasok, vyrobený z pravej kože. Dolnú časť tela nám zakrývali šedé menčestrové nohavice. Ja som tu stál ako starý vyšúchaný originál, kým môj syn popri mne vyzeral ako mladá svieža kópia. Po privítaní na letisku som sa ujal slova: „Keď sme sa po prvýkrát stretli tu, na tomto mieste, v trochu inej zostave, vtedy sme ešte netušili, že o necelých sedem rokov nás náš lekár Pavel Strnad, navždy opustí. Bol to dobrý chlap, mal som ho rád a vážil som si ho. Bude mi chýbať.“

Som však nesmierne šťastný, že na jeho miesto nastúpil muž, ktorý ho nahradí. Richard je šikovný, obetavý, spoľahlivý a zodpovedný muž, ktorého už dlhé roky veľmi dobre poznám. Prežil som s ním na základnej vojenskej službe najťažšie a zároveň i najkrajšie chvíle, a za mnohé som mu doteraz vďačný. Richard je šikovný technik, dokonca má aj dobré skúsenosti s poskytovaním základnej zdravotníckej starostlivosti. Ríšo, som nesmierne rád, že si zaujal čestné miesto v našej skupine. Ty a tvoj syn urobíte toho veľa, som o tom presvedčený.“

„Ďakujem ti, Josef, za úprimné a milé slová. Môj syn a ja sme sa veľmi tešili na túto cestu, a sme naozaj radi, že sme sa tu teraz všetci spolu stretli. Tvoj syn Josef dosť vyrástol od nášho posledného stretnutia. Veru, naposledy sme boli takto všetci spolu v Ostrave, na pohrebe. Škoda, že som Pavla Strnada poznal len krátky čas. Vy ste s ním boli v Amerike, ja iba u neho doma. Verím, že by bol tiež i mojím dobrým kolegom, keby som bol vtedy vo vašej partii.“

„Páni, veď tí vaši synovia sú už hotoví dospelí muži. Myslím, že to bol vskutku veľmi dobrý nápad vziať ich so sebou. Urobia na Enčara Koa a jeho rodinu vynikajúci dojem. Som rád a teším sa na chvíľu, keď Enčar Ko a Jonathan uvidia týchto dvoch mladých mužov. To budú všetci prekvapení,“ - tieto úprimné slová s nadšením vyriekol vedúci výpravy Jan Přibil. Peter Tichý k tomu dodal: „Skutočne, vaši mládenci vyrástli v urastených dospelých mužov. Jozef a Richard môžu byť právom hrdí na svojich synov, ktorí im ako keby z oka vypadli. Škoda, že teraz nemohla ísť so mnou Izabela s našimi deťmi. Ako viete, čakáme rodinku, už začiatkom septembra sa nám narodí tretie dieťa. Izabela je v pokročilom štádiu tehotenstva a cesta do Ameriky by bola veľmi riskantná, mohla by sa pre ňu a naše dieťa skončiť tragicky. Verím, že nabudúce, o niekoľko rokov, sa opäť vyberieme do San Carlos, v Arizone, a všetci piati.“

O chvíľu sme sedeli v lietadle. Každý z nás sa usadil na svojom sedadle. Jan Přibil sedel vedľa Petra Tichého, ja som mal pri sebe môjho syna, a Richard svojho. O niekoľko minút sa veľký kovový vták odlepil od zeme a vzniesol do výšky. Pripomínam, že pre môjho syna to bol jeho prvý let. Konečne sa naše lietadlo ocitlo nad „Veľkou mláskou“, nad Atlantickým oceánom. Mali sme pred sebou viac ako osem hodín letu. Čas, ktorý sme strávili v lietadle, sme sa snažili využiť aktívnym odpočinkom. Niekoľko hodín sme venovali spánku, ktorý nás dostatočne osviežil. Boli sme radi, že sme si mohli poriadne pospať, lebo sme prechádzali viacerými časovými pásmami, a keď pristaneme v New Yorku, bude zhruba toľko isto hodín, koľko bolo pri našom odlete z Prahy. Vysvetľoval som synovi, ako sa treba správať pred indiánskymi priateľmi, s ktorými sa už v najbližších dvadsiatich štyroch hodinách stretne. Cesta nám ubiehala rýchlo, ani sme sa nenazdali, zrazu sa končil oceán a my sme v diaľke uvideli majestátne vypínajúce sa mrakodrapy. Konečne sme uzreli pod sebou Sochu slobody, ktorá sa ako maják na ostrove vyníma pred veľkomestom New York. Lietadlo klesalo k zemi.

Pristávali sme na letisku J. F. Kennedyho. Hneď, ako sme vystúpili z lietadla, prebrali sme si všetky naše batožiny, ktorých bolo veru neúrekom, a uložili sme si ich v úschovni batožín, na letisku. Mali sme v pláne sa ísť na pár hodín poprechádzať po jednom z najväčších miest sveta. Naši synovia doteraz ešte nikdy neboli v Amerike, preto si nechceli nechať ujst' túto jedinečnú príležitosť. Po niekoľkých hodinách, ktoré sme strávili chodením po newyorských uliciach, nás už poriadne boleli nohy. O niekoľko rokov niektorí z nás oslavia päťdesiatku, roky mladosti sa nám dávno minuli, a my sme už začínali cítiť únavu. Škoda, že nie sme o desať, pätnásť, alebo aj o dvadsať rokov mladší. Naši udatní mladí junáci, šestnásťročný Jozef a osemnásťročný Richard, by nás určite boli „uchodili k smrti“. Museli mať však úctu k šedinám a pochopenie pre starších pánov. Musím pripomenúť, že najstarší z našej skupiny a zároveň vedúci výpravy, Jan Přibíl, má päťdesiatšesť rokov, ja - štyridsaťsedem, Richard Vokáček, štyridsaťšesť, a Peter Tichý, štyridsaťdva. Neuveriteľné, ako ten čas neúprosne letí! Vrátili sme sa na letisko, prebrali sme si batožiny, ktoré nám následne preložili do lietadla, ktoré nás malo vnútroštátnou linkou prepraviť do hlavného mesta Arizony: Phoenix. Nastúpili sme, a o chvíľu sa „veľký kovový vták“ vzniesol do výšky, aby nás prepravil o niekoľko tisíc kilometrov ďalej, na juh. V popoludňajších hodinách sme sa ocitli v Phoenixe. Vystúpili sme z lietadla, prebrali batožiny, a opustili sme budovu letiska. Ocitli sme sa na parkovisku, kde čakali taxíky, aby mohli cestujúcich dopraviť na vytúžené miesto. Vtedy som si spomenul na taxikára, ktorý nás pred dvomi rokmi viezol z Phoenixu do San Carlos, a potom zasa späť, zo San Carlos do Phoenixu. Rozpamätal som sa na jeho slová, keď nám povedal, že ak by sme sem prišli niekedy v budúcnosti, máme sa obrátiť na neho, a on nás odvezie do indiánskej rezervácie. Pripomenul som to mojim priateľom. Len čo som dokončil hovoriť, vtom sme z diaľky uvideli, ako nám niekto máva a kričí na nás. Počuli sme hlas, ktorý sme veľmi dobre poznali: „Dobrý deň, páni. Ste to naozaj vy, alebo sa mi to len sníva?! Cestovatelia zo strednej Európy. Ach, áno, skutočne, ste to naozaj vy! Pamätáte sa ešte na mňa, poznávate ma?“ „Dobrý deň, pán Grant... Nemýlite sa, sme to naozaj my. Práve som hovoril svojim kolegom a priateľom, že si vás vyhladáme a spýtame sa vás, či by ste si našli pre nás čas, chceme využiť vaše služby... Pán Grant, ste momentálne voľný, alebo si vás už niekto najal?“ „Som teraz voľný... Som rád, že vás môžem znovu privítať na arizonskej pôde, Man Serving Justice, vás a vašich priateľov... Vidím, že máte medzi sebou dvoch mladíkov, tých dosiaľ nepoznám. Ach, moment, počkajte... Ak správne usudzujem, tento mladík je pravdepodobne váš syn... tá podobnosť sa nedá zaprieť... A tento druhý mládenec bude akiste synom pána Vokáčka... akoby si z oka vypadli. Práve som sa vrátil z neďalekej osady, kde som bol zaviest' šiestich turistov, boli to Nemci... Tak, kam to bude? Predpokladám, že opäť do San Carlos.“

„Máte pravdu, nemýlite sa, pán Viliam Grant. Ideme do San Carlos za našim starým dobrým indiánskym priateľom a pokrvným bratom Enčarom Koom a jeho rodinou. Veľmi nás teší, že sa tu s vami stretávame a že nás teraz odveziete do rezervácie. Vraciame sa sem po takmer dvoch rokoch. Sme nesmierne radi, že nás sem opäť poslali, budeme fotografovať a filmovať v národných parkoch Yosemite, Sonora a Sequoia. Enčar Ko a jeho synovia majú ísť s nami. Keď vyrazíme zo San Carlos, budeme desiati, a okrem toho budeme mať množstvo batožiny.“

„Páni, nemusíte mať obavy... žiaden problém. Je síce pravda, že moje auto je len pre osem ľudí, a vás bude desať osôb, ale my, taxikári, sa medzi sebou veľmi dobre poznáme a často si pomáhame. Mám veľa dobrých kolegov, ktorí mi ochotne a veľmi radi pomôžu odvieť vás z rezervácie na miesto, kam budete potrebovať, pravda, ak nemáte nič proti tomu. Súhlasíte?“

„Samozrejme, vaša ochota a pomoc sú nám srdečne vítané. Prosíme vás, keby ste sa mohli dohodnúť s niektorým z vašich kolegov, aby ste nás odvezli zo San Carlos do Phoenixu, odkiaľ potom pôjdeme ďalej, letecky, na presne určené miesta. Ďakujem vám za vašu ochotu a láskavosť. Ste k nám mimoriadne pozorný, pán Viliam Grant.“ Bol som rád, že sme si nemuseli sami zariadovať tieto záležitosti, taxikár nám ochotne vychádzal v ústrety. Cesta z Phoenixu do rezervácie, kde žili prevažne Apači, ale okrem nich i Navahovia a príslušníci iných indiánskych kmeňov, nám ubehla pomerne rýchlo. Po viac ako dvoch hodinách jazdy v osemmiestnom taxíku sme konečne uzreli v diaľke známu siluetu indiánskej osady, ktorú sme naposledy videli pred takmer dvoma rokmi. Opäť sme tu a znovu sa radujeme. Cítil som, ako sa mi zrýchlil tep, a pri srdci som mal taký neopísateľný, zvláštny, divný pocit. Naše auto prešlo bránou a zamierilo k budove miestneho šerifa. Vystúpili sme z auta. Veci sme si zatiaľ nechali v taxíku, pán Grant na nás ochotne počká v aute, kým si vybavíme potrebné formality. Len čo sme vošli do budovy miestneho šerifa, ocitli sme sa vo veľkej priestranej miestnosti, ktorá sa od našej poslednej návštevy trochu zmenila. Šerif, ktorý tu sedel so svojimi tromi pomocníkmi, len čo nás uzreli, vyskočili zo stoličiek a ponáhľali sa oproti nám, aby nás mohli srdečne privítať. Nechcem tu, na tomto mieste, do detailov všetko podrobne opisovať, môžem len poznamenať, že sa nám v tú hodinu dostalo nezvyčajne, mimoriadne milého a srdečného privítania. Predstavili sme im našich synov, obaja boli hlboko rozčarovaní a dojatí. Šerif a jeho pomocníci niekoľkými vetami povedali mládencom, ako hrdinsky sa tu pred rokmi správali ich otcovia. Myslím, že Jozef junior a Richard junior boli v tejto chvíli hrdí na to, akých majú fantastických a skvelých otcov. Boli sme im za to nevýslovne vďační... Po vybavení potrebných a dôležitých formalít sme sa pripravovali na odchod z úradu šerifa. Práve sme sa chystali opustiť miestnosť, keď som vtom za svojim chrbtom počul známy hlas: „Uff! Uff! Uff! Náčelník Mescaleros je nekonečne šťastný a blažený, že môže opäť vidieť

a privítať svojho pokrvného bieleho brata a najlepšieho priateľa Josepha, ktorého prezývajú Man Serving Justice... Joseph, brat môj, tak veľmi si nám chýbal. Každý deň sme na teba mysleli. Enčar Ko srdečne víta aj tvojho syna Josepha a našich starých dobrých priateľov...“

„Enčar Ko, priateľu, brat môj! Som nesmierne šťastný a vdáčný Všemohúcemu Bohu, že sa opäť stretávame. Veľmi si mi chýbal, myslel som na teba každý deň. Túžobne som si želel znovu ťa uvidieť. Už sa neviem dočkať chvíle, keď sa stretnem s tvou manželkou Carmen Anabellou a s vašimi deťmi. Som taký šťastný a dojatý, brat môj, Enčar Ko. Tvoji synovia Jonathan, José a Miguel sú už určite vysokí, urastení a švárni mládenci. A z malej Carmen už je určite krásavica, akej sa žiadna iná nevyrovná...“ - od dojatia som rozprával ako zo sna. Srdečne sme sa objali, ako sa patrí na starých priateľov a pokrvných bratov. Enčar Ko milo a srdečne privítal i môjho syna; privinul si ho na hrud' a láskavo vyhlásil: „Priatelia mojich priateľov sú aj mojimi priateľmi, a syn môjho pokrvného brata je aj mojim synom. Náčelník Mescalero Enčar Ko ťa bude chrániť ako oko v hlave, bude nad tebou ustavične bdieť, aby sa ti ani jediný vlas na hlave neskrivil. Vitaj, Joseph, syn môjho pokrvného bieleho brata.“

Joseph junior, môj syn, mu riekol... po anglicky: „Môj obetavý a starostlivý otec, ktorého si vážim a ctím, mi o tebe veľa rozprával. Som veľmi rád, že si priateľom a pokrvným bratom môjho otca. Ďakujem ti za tvoje úprimné a srdečné privítanie, musím sa priznať, že takého sa mi dostalo po prvýkrát v živote. Teším sa, keď sa zoznámim s tvou squaw, manželkou, a s vašimi deťmi. Chcem byť vašim verným, dobrým priateľom a bratom. Vďaka, Enčar Ko.“

Uff! Nečakal som z úst svojho najmladšieho potomka takýto skvelý rečnícky prejav. Mal som dojem, že to mimoriadne zaimponovalo náčelníkovi Mescalero. Enčar Ko potom srdečne privítal aj ostatných, s každým si vymenil úprimné prejavy. Nie, neboli to iba prázdne suché vety, vyslovené do vetra, boli to úprimné slová, ktoré vychádzali z útrov našich srdc... Náčelník Mescalero mal na hlave nasadenú mohutnú indiánsku čelenku ozdobenú dlhými pestrofarebnými perami. Napriek tomu, že samotná čelenka pokrývala značnú časť jeho hlavy, zakrývala celý krk a ramená a siahala až takmer k pásu, medzi čierno-modrými vlasmi boli vidieť aj prvé šediny. Chcem tu poznamenať, že môj starý dobrý indiánsky priateľ a pokrvný brat nenosil náčelnícku čelenku vždy, dával si ju na hlavu iba niekedy, najmä pri výnimočných a slávnostných príležitostiach. Skutočnosť, že ju mal v tejto chvíli na hlave bola dôkazom toho, že stretnutie s nami po dvoch rokoch pokladal za výnimočný a slávnostný okamih. Pre nás to bola bezpochyby veľká pocta. Ako som sa ešte v ten večer dozvedel, za posledné dva roky ju mal na sebe iba trikrát. Oblečený bol v bledohnedej košeli, vyrobenej z pravej jelenej kože. Dolnú časť tela mu pokrývali tmavohnedé legíny, nohavice, vyrobené tiež z kože jeleňa. Okolo pásu mal kožený opasok, ozdobený striebornými kovovými nitmi...

Možno by sa na chvíľu milý čitateľ pozastavil nad tým, že šesťnásťročný chlapec, ktorý po prvýkrát v živote stretne pravého Indiána, a k tomu dokonca - náčelníka Mescalero, mu už pri prvom rozhovore - začne tykať! Nie, nejde o žiadnu urážku, pohoršenie, drzosť, či hrubú aroganciu. Skôr, naopak. Som pevne presvedčený, že Enčar Ko by sa bol skôr urazil vtedy, keby mu môj syn - vykľal. Z toho dôvodu je pochopiteľné, že môj syn nutne musel Enčarovi Koovi - tykať, tak isto, ako jeho deti tykali nám. To nás ešte hlbšie zblížilo. Medzi Indiánmi sa vyknanie pokladá za prejav odstupu, odcudzenia sa, prípadne - i nedôvery medzi osobami. Zaiste, Indiáni, v styku s cudzími belochmi, si s nimi radšej vyklajú, čo je dôkazom určitej opatrnosti, hraničiacej až s nedôverou voči „neznámym bledým tváram“. Môj syn a taktiež aj syn Richarda Vokáčka už od prvého stretnutia Indiánom radšej - tykali. Mohli si to dovoliť už aj preto, lebo ich otcovia sa stali dobrými priateľmi a bratmi kmeňa Apačov - Mescalero... Náčelník Mescalero riekol: „Enčar Ko a jeho rodina sú pripravení privítať vo svojom dome drahých a vzácných hostí, ako ste vy. Squaw a deti náčelníka Mescalero vás už netrpezlivo očakávajú a tešia sa na slávnostný okamih, keď vás budú môcť srdečne a úprimne privítať.“ Apač vykročil prvý, my sme ho nasledovali. Bolo by od nás vrcholne neúctivé a drzé, keby sme teraz nasadli do auta a viezli sa v ňom, pričom by Apač, idúci pred nami, šiel sám a pešo. Vodič taxíku nečakal, že nastúpime do jeho auta, vedel, že ten kúsok cesty, ktorý vedie k domu Enčara Koa, musíme absolvovať pešky. Naštartoval osemmiestny taxík, v ktorom boli uložené všetky naše kufre a celá batožina, a pomaly šiel za nami, pričom použil najmenšiu rýchlosť. Dôstojne sme sa blížili k domu náčelníka Mescalero. Už z diaľky som uzrel tú dôverne známu stavbu, jednoposchodovú budovu, v ktorej býval Enčar Ko, spolu s rodinou. Bol letný večer, vonku bolo teplo a príjemne, pofukoval ľahký vetrík. Na oblohe začali blikať prvé hviezdy. Letmo som pozrel na hodinky: dvadsaťjeden hodín a tridsaťpäť minút. Z diaľky sa ozývalo húkanie sovy a veselé štebotanie spevavých vtákov. Táto chvíľa mi pripadala taká zvláštna, opanovala ma romantická atmosféra, bol som unesený krásou, ktorá vyžarovala z tohto podivuhodného prostredia. San Carlos skrýva v sebe čaro... Konečne sme dorazili do cieľa. Vonku, pred domom, boli nastúpení, pre nás tak drahí ľudia, s ktorými sme sa videli naposledy pred dvoma rokmi. Bola tu Carmen Anabella, vedľa nej stála jej jedenásťročná dcéra Carmen, a pri nich boli podľa veku zoradení traja chlapci: devätnásťročný Jonathan, sedemnásťročný José a takmer štrnásťročný Miguel. Keď som ich videl naposledy pred dvoma rokmi, boli menší. Za ten čas značne vyrástli a najmä, zmocneli. Okrem nich tu stáli aj dvaja starší Indiáni, ktorých sme veľmi dobre poznali. Neboli to nikto iní, než: Rýchly Kôň a Biely Bizón, brat a otec Enčara Koa, a teraz aj blízki príbuzní, presnejšie, svokor a svokrov otec Petra Tichého, ktorého manželkou je Isabella - Biela Labuť. Keď nás Indiáni uvideli

prichádzať, niektorí možno len zo zvedavosti, iní z úprimnej túžby po stretnutí so starými dobrými známymi a priateľmi, pribehli sem, pred dom náčelníka Enčara Koa. Zhromaždilo sa tu niekoľko desiatok osôb, možno ich bolo viac ako sto. Carmen Anabella Mantoni, squaw, manželka náčelníka Mescalero Enčara Koa a pani domu, srdečne a milo objala našich synov, a nám priateľsky podala ruku na privítanie. Vymenili sme si s ňou úprimné a milé slová, ktoré nevyzneli formálne, ale dôstojne a srdečne. Riekol som: „Ja a moji priatelia sme nekonečne šťastní, že môžeme opäť vidieť a počuť ľudí, ktorí sú nám nesmierne drahí a ktorých si veľmi ctíme. Naše duše sú naplnené šťastím a radosťou, že sa znovu stretávame. Ďakujeme vám za priateľské, srdečné a milé privítanie. Dnes sme neprišli sami. Sú tu dvaja mladíci, o ktorých sme vám písali, že prídu s nami. Toto je syn môjho dobrého priateľa Richarda Vokáčka - Richard junior, a toto je môj syn - Joseph junior. Prosím, môžete ich tak aj vy oslovovať, aby náhodou neprichádzalo k zbytočným nedorozumeniam.“ Správa o našom príchode do indiánskej rezervácie San Carlos sa rozšírila rýchlosťou blesku, už čoskoro, v najbližších hodinách, to vedela takmer celá osada. A ešte v tú hodinu sa stali naši dvaja urastení mládenci pre jej obyvateľov - Richardom juniorom a Josephom juniorom. Tieto mená im aj zostali a tak ich tu neskôr všetci Indiáni oslovovali. Videli sme, ako stáli oproti sebe „dvaja bieli a traja červení mládenci“, ktorí možno ani vôbec netušili, že v tejto chvíli predstavujú predobraz budúcnosti: svet plný nádeje, trvalého priateľstva a bratstva medzi národmi, rôznymi rasami a kultúrami. Joseph junior a Richard junior sa veľmi rýchlo spriatelili so synmi Enčara Koa. Jonathan, José a Miguel ich milo prijali a správali sa k nim dôstojne, úctivo a priateľsky; ale čo sa mi na tom najviac páčilo, bola skutočnosť, že to bolo z oboch strán nevtieravé, srdečné, neformálne, nepredstierané, nenútené, a hlavne - úprimné. Najstarší syn Enčara Koa im na privítanie povedal: „Jonathan, syn náčelníka Mescalero je nesmierne rád, že môže uprostred svojej osady priateľsky prijať dve mladé, statočné bledé tváre. Vitajte medzi nami, cítte sa tu ako doma! Naš dom je aj vašim domom. Jonathan túži po tom, aby vás smel považovať za svojich bratov. Buďme vernými priateľmi, pokrvnými bratmi, ako naši otcovia! Howgwh!“ Richard junior, keďže bol o dva roky starší od môjho syna, prehovoril ako prvý: „Som Richard junior, syn Richarda Vokáčka, ktorého tvoj otec, náčelník Mescalero Enčar Ko, pred dvoma rokmi po prvýkrát prijal v rezervácii San Carlos. Môjmu otcovi sa tu vtedy dostalo neobyčajne milého a srdečného privítania. Som rád, že i dnes sme boli rovnako priateľsky a úprimne prijatí. Vážim a ctím si to. Ďakujem vám. Buďme dobrými priateľmi a bratmi!“ Po ňom prehovoril môj šestnásťročný syn: „Som Joseph junior, syn Josepha, ktorého všetci poznáte pod menom Man Serving Justice. Môj otec tu bol prvýkrát pred siedmymi rokmi, a druhýkrát, pred dvoma rokmi. Rovnako ako vtedy, aj dnes sa jemu a jeho spolupracovníkom

a priateľom dostalo úprimného a srdečného privítania. Sme tu traja Slováci: Peter Tichý, môj otec, a ja; a traja Česi: Jan Příbil, Richard Vokáček, a jeho syn. Tak, ako obe naše krajiny, napriek tomu, že sa po dlhých desaťročiach žitia v spoločnom štáte, rozdelili, v skutočnosti sa medzi nimi bratské puto nikdy nepretrhlo, tak nech je opravdivé bratstvo navždy medzi nami. Ďakujem vám. Som šťastný, že sa môžeme stať vašimi priateľmi a bratmi, ako naši otcovia.“ Peter Tichý si podal ruku so svojim svokrom a jeho otcom, a akoby na ospravedlnenie riekol: „Dnes k vám prichádzam sám, bez mojej drahej squaw (manželky), ktorá je vašou dcérou a vnučkou, a bez našich detí, ktoré sú vašimi vnukmi a pravnukmi. Isabella, Biela Labuť, nemohla tentoraz prísť navštíviť svojich najbližších; ako už viete, budeme mať tretie dieťa, a dlhá, namáhavá a náročná cesta by mohla vážne ohroziť zdravie alebo dokonca i život nášho dieťaťa, preto sme nechceli riskovať. Necháva vás všetkých pozdravovať. Posiela vám aj darčeky, ktoré ju tu budú stále pripomínať. Isabella je šťastná a ja spolu s ňou. Sme zdraví, spokojní a máme sa dobre. Teší sa na chvíľu, keď budeme môcť o niekoľko rokov, spoločne - všetci piati, navštíviť rezerváciu San Carlos. Dcéra Izabela a syn Peter sa učia po anglicky, aby sa mohli dorozumieť s vami, keď vás prídeme v budúcnosti navštíviť. Už teraz sa tešia na svojho starého otca a prastarého otca. Potom prídeme na dlhší čas, možno i na dva mesiace.“ „Rýchly Kôň chápe, že jeho jediná dcéra, Biela Labuť, dnes nemohla prísť do rodnej osady, v ktorej sa narodila a prežila detstvo, ako aj roky mladosti. Otec Bielej Labute je rád, že sa má jeho dcéra dobre, a je veľmi šťastná. Ďakuje ti, že sa o ňu staráš ako dobrý manžel. Rýchly Kôň je spokojný, lebo vie, že jeho dcére sa splnil sen, po ktorom veľmi túžila. Ona ťa miluje, chce ti byť dobrou manželkou a starostlivou matkou pre vaše deti. Sama nikdy nepoznala svoju matku, zomrela v deň, v ktorom prišla na svet. Dávaj na ňu pozor, pomáhaj jej, ochraňuj ju a staraj sa o jej život ako o svoj. Rýchly Kôň vie, že si verný, obetavý a zodpovedný muž.“ Peter Tichý mlčky prikývol. Obrátil sa k Bielemu Bizónovi, ktorý mu povedal: „Si úprimný, spravodlivý a statočný muž, vidieť to v tvojej tvári. Biely Bizón vie, že miluješ dcéru jeho syna, a si s ňou šťastný. Uč i vaše deti k láske k Bohu a k ľuďom. Sme ti za to obaja vďační.“ Na našich synoch a aj na nás sa už začala prejavovať fyzická i duševná únava a vyčerpanosť; niet divu, mali sme za sebou dlhú a namáhavú cestu. Za posledných dvadsaťštyri hodín sme prešli autami, autobusmi, železnicou a letecky viac ako dvanásťtisíc kilometrov. Vedeli to aj naši indiánski bratia a snažili sa, aby nás príliš dlho neunúvali zbytočnými otázkami. V dome náčelníka Mescalero v nás čakalo pripravené ubytovanie. Uložili sme si do skríň batožiny, vyzliekli sme sa zo šiat, ktoré sa na nás od potu lepili, a dali sme si ich vyprať. Zajtra ráno nám Carmen Anabella v automatickej práčke vyperie všetko, čo jej odložíme a čo budeme potrebovať. Nezabudli sme vyložiť darčeky, ktoré sme priniesli indiánskym priateľom...

2. Slnko nad San Carlos.

Štvrtok, 23. júna... Po včerajšom dni sa nám ráno nechcelo vstávať príliš zavčasu. Naši indiánski priatelia, u ktorých sme boli ubytovaní, nás nechali dlhšie spať. Mali sme za sebou dlhú a namáhavú cestu, počas ktorej sme v lietadle preleteli viacerými časovými pásmami. Naš organizmus sa musel nanovo prispôbiť novému času, ktorý je úplne iný, ako u nás doma, kde sa už pomaly pripravujú na nočný odpočinok. Prebúdžali sme sa do nového dňa. Pozrel som na hodinky: sedem hodín a dvadsať minút. Vyskočil som z postele. Richard a Jan Přibil už boli hore. Peter Tichý sa práve zobúdzal. Naši synovia ešte tvrdo spali. Potichu sme opustili miestnosť a presunuli sa na terasu, ktorá bola spojená s našou „host'ovskou izbou“. Posadali sme si na terasu a viedli tichý rozhovor. O niekoľko minút sa otvorili balkónové dvere, na terasu vstúpili obaja mladíci. Krátko nato sme počuli na schodoch kroky. Enčar Ko, pán domu, prichádzal za nami. V rukách držal tácku, podnos, na ktorom bolo päť šálok s čerstvo zaliatou čiernou kávou a dve porcelánové šálky s čajom. Keď som uzrel náčelníka Mescalero v s plnými rukami, otvoril som balkónové dvere, aby mohol vojsť nimi na terasu. Apač si sadol medzi nás, pokračovali sme v rozhovore. Enčar Ko sa nás spýtal: „Aký plán majú moji bieli bratia? Kedy vyrazíme do národných parkov Yosemite, Sonora a Sequoia? Enčar Ko by bol rád, keby ste sa mohli aspoň jeden, prípadne i dva dni zdržať v jeho dome. Chcel by vám ukázať našu osadu. Od vášho posledného odchodu sa u nás veľa zmenilo. Niektoré staré chatrče zbúrali a na ich mieste stoja pekné nové domy. Náčelníka Mescalero teší, že i medzi Indiánmi sa uplatňuje duch moderného štýlu. San Carlos sa pretvára, naši starí dedovia a otcovia vidia, ako sa mení nielen doba, v ktorej žijeme, svet, v ktorom bývame, ale i naše príbytky. Ak by sem zavítal niekto, kto tu bol naposledy pred tridsiatimi, štyridsiatimi, alebo pred päťdesiatimi rokmi, musel by krútiť hlavou nad tými zmenami, ktoré sa tu udiali, a pritom by poznamenal, že to už nie je tá stará indiánska rezervácia, akú ju kedysi poznal.“

„Môj pokrvný brat Enčar Ko má pravdu, hoci sme sem prišli len včera večer, stihol som si všimnúť, že sa tu za posledné roky veľa zmenilo. Mnohé staré budovy, ktoré tu stáli pred siedmymi, alebo pred dvoma rokmi, sú zbúrané, a na ich mieste stoja krásne, nové, moderné rodinné domy, v ktorých bývajú nielen starí, ale i mladé indiánske rodiny. Je tu veľa detí. Som rád, že sa vám darí. Nepochybujem, že máš na tom nemalú zásluhu i ty, ako náčelník kmeňa Mescalero. Si múdry vodca a organizátor, kmeň Apačov môže byť na teba právom hrdý. Teší ma, že pod tvojim prezieravým vedením ide vývoj v San Carlos rýchlo dopredu. Kiežby aj v iných indiánskych rezerváciách boli takí múdri a schopní vodcovia ako si ty. Si dobrým náčelníkom pre svoj ľud, viem, ako veľmi ti záleží na blahu indiánskeho národa.“

Tieto slová som nemal v úmysle vysloviť len ako nejakú lichôtku alebo poklonkovanie. Povedal som ich s plnou vážnosťou, myslel som to úprimne. Apač mi nato odvetil: „Enčar Ko zo srdca ďakuje svojmu dobrému bielemu bratovi za slová chvály a uznania, vie, že ich myslel úprimne. Poznám svojho pokrvného brata, ktorého bledé i červené tváre volajú: Man Serving Justice, že nikdy nehovorí len tak, do vetra. Áno, máš pravdu. Veľa vecí sa tu zmenilo, k lepšiemu. Pamätáš sa na naše rozhovory, ktoré sme pred rokmi viedli? Mal si pravdu. Netreba iba so smútkom a nostalgiou spomínať na staré zašlé časy slávy, je potrebné myslieť na budúcnosť. Mnohí naši pradedovia, dedovia, alebo i otcovia už dávno pomreli, ale sú tu naše deti a po nich prídu deti našich detí, naši vnuci a neskôr i pravnuci, na tých treba myslieť. Áno, niektorí z nich odídu do veľkých miest, aby si tam založili svoje rodiny, ale prevažná väčšina zostane tu, uprostred indiánskych osád, kde sú hroby našich predkov. Tu, v indiánskych rezerváciách, kde žijeme a pracujeme, musíme vytvoriť podmienky najmä pre budúce generácie, ktoré po nás prídu. Naši synovia a dcéry chcú žiť tak ako žijú bledé tváre v mestách, a my im tu musíme vytvoriť také podmienky, ktoré ich tu budú držať, aby zostali.“

Náčelník Mescalero Enčar Ko myslel dopredu, nielen do blízkej, ale i do veľmi vzdialenej budúcnosti. Neuspokojil sa iba s tým, aby sme sa mali dobre teraz a dnes, kým sme tu my, ale mal vízie. Nepatril medzi tých, ktorí by povedali: Čo nás po zajtrajšku, čo nás po budúcnosti, dnes sa musíme mať dobre! Po nás môže prísť aj potopa... Na jeho pleciach ležalo obrovské bremeno zodpovednosti nielen za kmeň Mescalero, ktorého bol náčelníkom, ale aj za ostatné apačské kmene. Často sa s ním prišli radiť aj náčelníci z iných kmeňov, žijúci v San Carlos. Pripomínam, že tu dnes žije takmer dvadsaťpäťtisíc Indiánov, čo nie je malá komunita... Po chvíli nám Apač riekol: „Priatelia, poďte dolu, squaw Enčara Koa vám pripravila raňajky. Zídeme do jedálne, kde sa spoločne naraňajkuje. Ste našimi vzácnymi hosťami.“ Zišli sme z poschodia dolu, na prízemie. Vošli sme do veľkej priestrannej haly, ktorá slúžila rodine Enčara Koa ako spoločenská jedáleň. Tu sedával so svojou rodinou, ako i s hosťami, ktorí zavítali do jeho príbytku. Tu sa podávali raňajky, desiate, obedy, olovranty i večere, tu sa sedelo pri káve, čaji, alebo sa viedli dlhé rodinné i priateľské rozhovory. Každý z nás sa usadil na miesto a o chvíľu nám Carmen Anabella priniesla raňajky. Dcéra Carmen pomáhala svojej matke s obsluhovaním. Obom to šlo neobyčajne šikovne. Už o niekoľko minút boli s prácou hotové a prisadli si k nám. Zaspomínali sme na staré časy, keď sme sem prišli po prvýkrát, a potom o päť rokov, druhýkrát. Padla reč aj na nášho bývalého spolupracovníka, lekára, kolegu a dobrého priateľa v jednej osobe, Pavla Strnada. Apač sa ku mne obrátil a vážnym hlasom riekol: „Enčar Ko, len čo sa dozvedel z tvojho listu o smrti Pavla Strnada, oznámil túto smutnú správu svojej manželke, deťom a indiánskym bratom, ktorí ho poznali.

Povedal to i našim priateľom, ktorí boli vtedy spolu s nami na love zveri vo White Mountians Apache. Moji červení bratia spolu so mnou smútili a spomínali na dobrého bieleho brata. Škoda, že už nie je medzi nami. Bol to poctivý a spravodlivý muž. Enčar Ko a jeho blízki sú radi, že muž, ktorý prišiel namiesto Pavla Strnada, je odvážny, statočný a šikovný. Máme ho radi a vážime si ho. Teší nás, že tu vidíme nielen jeho, ale i jeho syna, Richarda juniora.“ Richarda Vokáčka a jeho syna potešili úprimné slová, ktoré vyšli z úst náčelníka Mescalero. Svoju vďačnosť prejavili najprv ľahkým úklonom a potom i ďakovnými slovami. Celý náš rozhovor prebiehal počas raňajok. Samozrejme, nikto z nás nerozprával s plnými ústami. Keď sme jedli, boli sme ticho, a až potom, keď sa nám potrava, ktorú sme práve konzumovali, dostala do žalúdka, sme rozprávali. Nikto sa neponáhľal s odpoveďou, každý z nás chvíľu počkal, až dotyčná osobne prehltnie jedlo, ktoré má práve v ústach, a až potom rečnil. Malá Carmen, ktorá už o niekoľko dní oslávi jedenáste narodeniny, sa živo zaujímala o svet za oceánom, o Európu. Chcela vedieť, ako sa žije v krajinách „za Veľkou mláku“, ako hovoria Atlantickému oceánu, pričom sa spýtala aj na svoju sesternicu Isabellu - Bielu Labuť. Peter Tichý jej ochotne odpovedal na všetky otázky, ktoré sa týkali jeho manželky, detí a ostatných členov rodiny. Carmen sa zaujímala aj o moju rodinu a rodiny mojich spolupracovníkov. Radi sme jej odvetili na všetky otázky. Na záver akoby sama pre seba poznamenala: „Budem mať jedenásť rokov. Keď budem veľká a dospelá, chcela by som sa vydať za bieleho muža, tak ako moja sesternica Isabella, Biela Labuť... Neviem, či by som zostala bývať tu, v San Carlos, alebo by som sa presťahovala do Európy. Neviem, či sa nájde mladý biely muž, ktorý...“ Nedopovedala. Zháčila sa. Až teraz si uvedomila, že sa trochu preiekla. Mohol jej vari niekto vyčítať tajnú túžbu, ktorú od istého času v sebe skrývala? Táto výzva patrila aj našim synom. Zostali v pomykove. Pozreli sa na malú Carmen, ktorej krásnu tváričku zalial ľahký rumenec. „Carmen, dcéra udatného Enčara Koa a jeho squaw, Carmen Anabelly, sestra Jonathana, Josého a Miguela, si neobyčajne múdre, krásne a spanilé dievča. Nepochybujem, že si nájdeš obdivovateľov nielen medzi synmi indiánskeho národa, ale aj medzi bielymi. Tvoja tvár žiari ako nádherný kvet, tvoje vlasy sú očarujúce ako morské vlny... si neobyčajne krásna. Carmen, som presvedčený, že si najkrajšia ruža v celom indiánskom národe. Žiadna iná sa ti krásou nevyrovná. Nie, prosím, neber to len ako lichôtku. Keď vyrastieš a budeš dospelá, budeš mať toľko ctiteľov a nápadníkov, že si budeš môcť medzi nimi vybrať, koho budeš sama chcieť.“ Uff! Kto by bol čakal tieto vzletné slová z úst osemnásťročného mladíka Richarda juniora. „Carmen, si skutočne prekrásne dievča, si najčistejšia ľalia medzi indiánskymi dievčatami. Svoju krásu a čistotu si zdedila po svojej matke a odvahu po svojom otcovi. Kmeň Apačov môže byť právom hrdý, že má medzi sebou takýto vzácny klenot, povedal by som - diamant.“

Carmen, ne jeden červený i biely mladík zatúži po tebe, aby si ťa mohol odvieť do svojho domu. Nepochybujem o tom, že keď sa raz vydaš, budeš dobrou manželkou a matkou svojich detí. Si neobyčajne krásna, Carmen. Verím, že sa ti tvoj sen, tvoja túžba, raz určite - splní.“

Uff! Bol som prekvapený a užasnúty nad slovami, ktoré vyšli z úst môjho syna Jozefa juniora. Trochu som sa preľakol. Uvedomil som si, že indiánske dievčatá dospievajú oveľa rýchlejšie, a stávajú sa zrelými ženami oveľa skôr ako biele ženy u nás, v Európe. Nemôžem tvrdiť, že by sa sotva jedenásťročná Carmen chcela vyslovene stať ženou jedného z týchto mladíkov, i keď, pravdu povediac, človek nikdy nemôže vedieť... ale nepredbiehajme udalosti. Myslím, že z jej strany šlo skôr len o akési uznanie, alebo, presnejšie povedané, prejavenie túžby, vydať sa raz do „sveta bielych“, byť manželkou bledej tváre, tak ako jej sesternica Isabella. V tejto chvíli, musím sa priznať, cítil som sa trochu rozpačito. Nie, že by som si nevedel predstaviť šťastný a harmonický život belocha a indiánskej devy; napokon, manželstvo Petra Tichého a Isabelly - Bielej Labute, bolo priam vzorové, ukázkové, len by som nechcel nikdy nasilu nútiť svojho syna do niečoho, o čo, alebo o koho, by on sám nemal dostatočný záujem. Po vypočutí týchto slov som sa už cítil oveľa pokojnejší. Obaja mládenci - Richard junior a Jozef junior sa v skutočnosti zachovali romanticky, diplomaticky, ako praví gentlemani... Nielen na mojej tvári, ale i na tvári Richarda Vokáčka zaihral spokojný a odľahčujúci úsmev. Enčar Ko a Carmen Anabella sa trochu zháčili nad otvorenosťou svojej dcéry, ale potom zostali opäť pokojní. Napokon, nič také zlé sa nestalo. Bola úprimná, iba vyslovila nahlas to, čo si už dlhší čas myslela. Mohol jej to vari niekto vyčítať?! Mohol sa za to na ňu niekto hnevať?! Určite nie! Bolo to ešte dieťa, nevinné, spanilé a čisté, no v jej rozbúrenej mladej duši začali klíčiť prvé pocity, ktorým my hovoríme - puberta. Jej láska, alebo presnejšie, citový vzťah k niekomu mohol byť iba platonický. O skutočnej láske, ktorá sa nezakladá iba na samotných emóciách, a o skutočnom živote, v jej veku, nemohla mať ani len potuchy. Láska, to nie je len cit, ktorý sprevádza naše myslenie a konanie, to je predovšetkým túžba vytrvať s milovanou osobou, v dobrom i v zlom, po celý náš život, kým nás smrť nerozdelí. Poznal som kopy mladých dvojíc, ktoré si mysleli, že ich láska je silná a nezničiteľná, a po niekoľkých rokoch prežitých v spoločnom manželskom živote, sa jeden druhému odcudzili, a neskôr sa aj úplne rozišli. Pravá láska je predovšetkým obeta, zodpovednosť a vôľa urobiť toho druhého šťastným, vedieť sa zriecť niečoho príjemného v prospech milovanej osoby. Láska, to nie je, že niekto sa mi páči a chcem ho mať iba pre seba. Takýto vzťah môže mať človek iba k nejakému neživému predmetu, veci, ktorá sa mu páči a chce si ju privlastniť. Láska od nás žiada: milovať, vážiť si, ctíť si a chrániť toho druhého, vedieť odpustiť chyby a nedostatky, zriecť sa svojho ega, svojho vlastného Ja, v prospech - My! V láske treba viac

dávať ako brat'. V manželstve už nerozhodujem Ja, ani Ty, ale - My! To je rozhodujúce. Nie to, čo by som si prial ja, alebo, čo by si si želala ty, ale to, na čom sa spoločne dohodneme. Zaiste, malá Carmen ešte nemohla poznať pravý význam lásky, z jej pohľadu to boli iba prvé náznaky zamilovanosti, snád' túžba poznať niečo neznáme, objavovanie nových svetov. Preto ju každý z nás chápal a snažil sa ju brat' už nie ako dieťa, ale ako dospelú, verím, že tak si to aj sama želala. Od tejto chvíle sme ju začali rešpektovať ako dospelujúcu osobu, ktorej prináleží úcta. Dávali sme si veľký pozor, čo pred ňou povieme, aby sme ju niečím neurazili. Potešilo nás, keď sa úplne uspokojila so slovami, ktoré jej predniesli obaja juniori. Myslím, že v tejto chvíli si ani nič viac nepriala. Pokračovali sme v rozhovore pri raňajkách. Potvrdilo sa to, čo sme vopred predpokladali, museli sme si však ešte spresniť niektoré detaily našej cesty. „Zajtra ráno vyrazíme zo San Carlos. Vytvoríme veľkú skupinu. Budeme desiati: Jan Přibil, Peter Tichý, Richard Vokáček, Richard junior, Man Serving Justice, Joseph junior, Enčar Ko a jeho synovia: Jonathan, José a Miguel. Je dosť pravdepodobné, že keď budeme ubytovaní v hoteloch, budeme sa musieť rozdeliť na dve rovnako veľké skupiny, v každej po päť osôb, ale i tak musíme byť v blízkosti, aby sme mohli medzi sebou udržiavať ustavičný kontakt.“ Apač rozhodol, napokon, aj my sme uvažovali podobne ako on. Ešte v tú istú hodinu sme sa dohodli na tom, že hoci sa budeme musieť rozdeliť na dve päťčlenné skupiny, bolo by dobré, keby v každej partii boli aj dospelé osoby, aj juniori. V prvej skupine budú: Enčar Ko, José, Miguel, Joseph junior a ja, druhá partia: Jan Přibil, Richard Vokáček, Richard junior, Peter Tichý a Jonathan. Možno by sa tu milý a ctený čitateľ na chvíľu pozastavil nad tým, prečo devätnásťročný Jonathan, najstarší syn Enčara Koa, nebol určený do tej istej skupiny, v ktorej mal byť jeho otec. Vysvetlenie je úplne logické, jednoduché: bolo potrebné, aby v každej partii bol aspoň jeden skúsený dospelý Indián. Pre Jonathana to bolo skôr vyznamenaním, že bude dohliadať nad bezpečnosťou bledých tvárí, ktoré sa v drsných končinách národných parkov až tak dobre nevyznajú. Mladý Apač si pokladal za poctu, že mu bola zverená dôležitá a zodpovedná úloha. Bol už dosť skúsený, aby zostával pod ochrannou rukou svojho otca... Po raňajkách sme sa vrátili do izby na poschodí, kde sme si na chvíľu odpočinuli. Apači zostali dolu, neprišli za nami. Potrebovali sa pripraviť na cestu. To isté sme urobili aj my. Nie všetky veci, ktoré sme si priniesli do San Carlos, zoberieme do prírodných rezervácií. Niečo, čo sme nepokladali za nutne dôležité, sme si nechali tu, ostatné sme naložili do batožín, ktoré zoberieme so sebou. Samozrejme, najdôležitejšie predmety, na ktoré nesmieme zabudnúť, sú: väčšie i menšie kamery, stojany, digitálne i klasické fotoaparáty, filmy, DVD, CD, notebooky, mobilné telefóny, rôzne typy batérií, elektroniku, technické prístroje, náradie a nástroje; ale i také bežné veci ako: nože a dýky, pílkys, sekery, kladivá, kombinačky, kliešte, povrazy...